

TỰ CHỦ CỦA CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC BỘ CÔNG THƯƠNG, NHÌN LẠI SAU MỘT NĂM THỰC HIỆN

Phạm Ngô Thùy Ninh- Vụ PTNNL, Bộ Công Thương

Luật Giáo dục đại học ban hành ngày 18 tháng 6 năm 2012 đã quy định "Quyền tự chủ của trường đại học" tại Điều 32. Tiếp theo Luật giáo dục đại học, Điều lệ trường đại học ban hành ngày 10 tháng 12 năm 2014 đã quy định cụ thể tại Điều 5 quyền tự chủ trong các lĩnh vực cho các trường đại học công lập và ngoài công lập. Đến nay, tự chủ đại học đã được cụ thể hóa hơn nữa tại một số văn bản dưới Luật như: Nghị quyết số 77/2014/NQ-CP ngày 24 tháng 12 năm 2014 của Chính phủ về thí điểm đổi mới cơ chế hoạt động đối với các cơ sở giáo dục đại học công lập giai đoạn 2014 – 2017 (sau đây gọi tắt là Nghị quyết 77) và Nghị định số 16/2015/NĐ-CP ngày 14 tháng 2 năm 2015 của Chính phủ quy định cơ chế tự chủ các đơn vị sự nghiệp công lập. Đối với các cơ sở giáo dục đại học công lập, Nghị quyết 77 là chìa khóa mở ra cánh cửa tự chủ tương đối rộng trong các mặt: đào tạo và nghiên cứu khoa học, tổ chức bộ máy, nhân sự, tài chính, đầu tư.

Ngay sau khi Nghị quyết 77 được ban hành, Bộ Công Thương đã sớm phổ biến tới các cơ sở đào tạo đại học thuộc Bộ và tổ chức các trường thuộc Bộ có nguyện vọng tự chủ xây dựng Đề án Thí điểm đổi mới cơ chế hoạt động. Năm 2015 là năm ghi dấu ấn về đổi mới cơ chế trong hoạt động quản lý đào tạo Bộ Công Thương với 3 trường trực thuộc và 1 trường thuộc Bộ được Chính phủ ra Quyết định phê duyệt Đề án tự chủ. Đó là các trường: Đại học Công nghiệp thành phố Hồ Chí Minh (sau đây viết tắt là IUH)¹, Đại học Công nghiệp Thực phẩm thành phố Hồ Chí Minh (sau đây viết tắt là HUFI)², Đại học Điện lực (sau đây viết tắt là EPU)³ và Đại học Công nghiệp Dệt may Hà Nội (sau đây viết tắt là HICT)⁴. Riêng với HICT, Trường được Chính phủ phê duyệt mô hình tự chủ đặc biệt, theo đó Trường hoàn toàn độc lập, tự chủ trong quản lý, không trực thuộc một Bộ chủ quản nào (Trường chịu sự quản lý nhà nước về giáo dục đại học của Bộ Giáo dục và Đào tạo, quản lý hành chính theo lãnh thổ của Ủy ban Nhân dân thành phố Hà Nội, Bộ Công Thương chỉ có trách nhiệm chỉ định Chủ tịch Hội đồng trường nhiệm kỳ đầu tiên và quyết định công nhận Hiệu trưởng nhà trường).

1. Tình hình thực hiện tự chủ theo Nghị quyết 77 và một số kết quả

Triển khai đề án thí điểm tự chủ, Bộ Công Thương hướng dẫn các trường xây dựng kế hoạch thực hiện tự chủ năm đầu tiên với 3 nhiệm vụ trọng tâm là: xây dựng, hoàn thiện khung pháp lý cho hoạt động trường theo mức độ tự chủ

¹ Quyết định số 901/QĐ-TTg ngày 23/6/2015 của Thủ tướng Chính phủ

² Quyết định số 902/QĐ-TTg ngày 23/6/2015 của Thủ tướng Chính phủ

³ Quyết định số 1508/QĐ-TTg ngày 01/9/2015 của Thủ tướng Chính phủ

⁴ Quyết định 769/QĐ-TTg ngày 04/6/2015 của Thủ tướng Chính phủ

- Các trường đã và đang xây dựng, ban hành chuẩn đầu ra của các chuyên ngành đào tạo và công khai cam kết chuẩn đầu ra trên trang thông tin điện tử của trường. HUFİ đã điều chỉnh và bổ sung một số chuẩn đầu ra về ngoại ngữ, công nghệ thông tin, kỹ năng mềm để hướng tới đảm bảo chất lượng nhân lực toàn diện hơn đáp ứng yêu cầu xã hội.

- Báo cáo của 4 trường cho thấy 100% các trường đã tiến hành tự kiểm định chất lượng đào tạo theo các quy định của Bộ Giáo dục và Đào tạo về quy trình và tiêu chuẩn đánh giá chất lượng giáo dục trường đại học, trên cơ sở đó điều chỉnh các nguồn lực và quá trình thực hiện của trường, nhằm đạt tiêu chuẩn chất lượng giáo dục do tổ chức kiểm định chất lượng giáo dục đánh giá (đánh giá ngoài). Bên cạnh việc tiến hành đánh giá ngoài theo tiêu chuẩn quốc gia, năm 2016, IUH đang triển khai tự đánh giá chương trình đào tạo bậc đại học của 6 ngành theo Bộ tiêu chuẩn ABET (Accreditation Board for Engineering and Technology) và 9 ngành theo tiêu chuẩn AUN (ASEAN University Network); HUFİ cũng đang xây dựng chương trình đào tạo để chuẩn bị đánh giá theo AUN. Dự kiến thời gian kiểm định Quốc tế của hai trường trên hoàn tất vào năm 2020, 2021.

Bảng 3- Một số số liệu thống kê về các hoạt động đảm bảo chất lượng của các trường đại học tự chủ thuộc Bộ Công Thương năm 2015-2016⁷

		Đv tính	Kết quả/ Số lượng			
			IUH	HUFİ	EPU	HİCT
I	Kiểm định chất lượng					
1	Đánh giá trong theo chuẩn quốc gia	Tiêu chí đạt	61/61	57/61	56/61	53/55
2	Đánh giá ngoài trong theo chuẩn quốc gia	Tiêu chí đạt	49/61	Đang thẩm định	Đang thẩm định	Chưa thực hiện
3	Đánh giá theo chuẩn ABET, AUN, khác	Ngành	15	0	0	0
II	Khảo thí					
1	Số môn học được xây dựng bộ đề thi/ngân hàng câu hỏi thi	môn học		665	61	188
2	Số môn học được xây dựng trọng số nội dung và cấu trúc	môn học		665	33	176

⁷ Nguồn số liệu: Báo cáo một năm thực hiện tự chủ của các trường, tháng 9/2016

	đề thi					
II						
I	Điều tra, khảo sát					
1	Số cuộc điều tra khảo sát người học về môn học	cuộc		2	6	15
2	Số cuộc điều tra khảo sát người học về hoạt động giảng dạy	cuộc		2	6	286
3	Cuộc điều tra sinh viên chuẩn bị tốt nghiệp về CTGD và các hoạt động/dịch vụ hỗ trợ sinh viên	cuộc		2	1	9
4	Cuộc điều tra khảo sát cựu sinh viên về việc làm	cuộc		2	1	12
5	Cuộc khảo sát ý kiến phản hồi của nhà sử dụng lao động về sinh viên tốt nghiệp	cuộc		0	0	5
I				100%	0	100
V	Tỷ lệ giảng viên tự đánh giá	%				

- Các trường đã và đang xây dựng lại quy trình về thủ tục thực hiện liên kết đào tạo trong và ngoài nước với quyền được quyết định liên kết trong chỉ tiêu đào tạo trường tự xác định, trên cơ sở điều kiện quy định. Với quyền này, các trường đã thực sự chủ động, tích cực và đa dạng hóa các hoạt động đào tạo liên kết, hỗ trợ đào tạo tại các địa phương và liên kết đào tạo nước ngoài theo thể mạnh của từng trường, như:

+ IUH đang triển khai 2 chương trình liên kết đào tạo trình độ thạc sĩ với trường Đại học Soongsil - SSU, Hàn Quốc (ngành Quản trị kinh doanh) và trường Đại học Liege - ULg, Vương quốc Bỉ (ngành Khoa học và Quản lý Môi trường).

+ HUFU đang triển khai liên kết đào tạo với 7 cơ sở đào tạo tại 7 tỉnh thành trong nước với quy mô khoảng 2000 sinh viên.

+ EPU đào tạo theo hợp đồng với Điện lực Thượng Hải, liên kết với các công ty Nhật Bản đào tạo theo chuyên đề Điện hạt nhân, liên kết đào tạo cao đẳng Hệ thống điện với Học viện Chisholm- Úc.

+ HICT đào tạo theo đơn đặt hàng với 11 doanh nghiệp và tập đoàn trong nước cho 2010 học viên về Quản lý sản xuất, May mẫu rải chuyên, sản xuất veston... Các doanh nghiệp hỗ trợ Trường về sản phẩm học tập, trang thiết bị thực tập để sinh viên được thực hành trên trang thiết bị thực tế và sản phẩm thực

do đó gắn đào tạo với thực tiễn. Trường phối hợp với Tổng cục Dạy nghề tổ chức luyện thi tay nghề ôn luyện thi tay nghề ASEAN cho đoàn thí sinh Lào, mở ra cơ hội hợp tác lâu dài trong đào tạo nguồn nhân lực dệt may cho Lào.

- Để tập trung đầu tư hơn cho nghiên cứu khoa học và nâng cao chất lượng giảng viên, các trường đã thể chế hóa quyền tự chủ trong nghiên cứu khoa học ở Quy chế chi tiêu nội bộ (xây dựng định mức cho công tác nghiên cứu khoa học, biên soạn giáo trình, mức thưởng các bài báo khoa học...), quy định thời gian dành cho nghiên cứu khoa học của mỗi giảng viên; xây dựng quy trình xét duyệt đề tài nghiên cứu khoa học cấp Trường; ban hành Quy định về biên soạn, thẩm định và xuất bản giáo trình phục vụ công tác giảng dạy và nghiên cứu khoa học. Theo báo cáo, trường có bước tiến rõ rệt về nghiên cứu khoa học so với trước khi thực hiện tự chủ là IUH: công bố khoa học năm học 2015-2016 tăng 23,6% so với năm học 2014-2015; lực lượng giảng viên tham gia nghiên cứu khoa học tăng 7,4%; doanh thu nghiên cứu khoa học tăng 25,8% (năm 2014 đạt 4,75 tỷ đồng, năm 2015 đạt 6,41 tỷ đồng).

Bảng 4&5- Kết quả nghiên cứu khoa học và chuyển giao công nghệ của các trường trước và sau khi thực hiện tự chủ ⁸

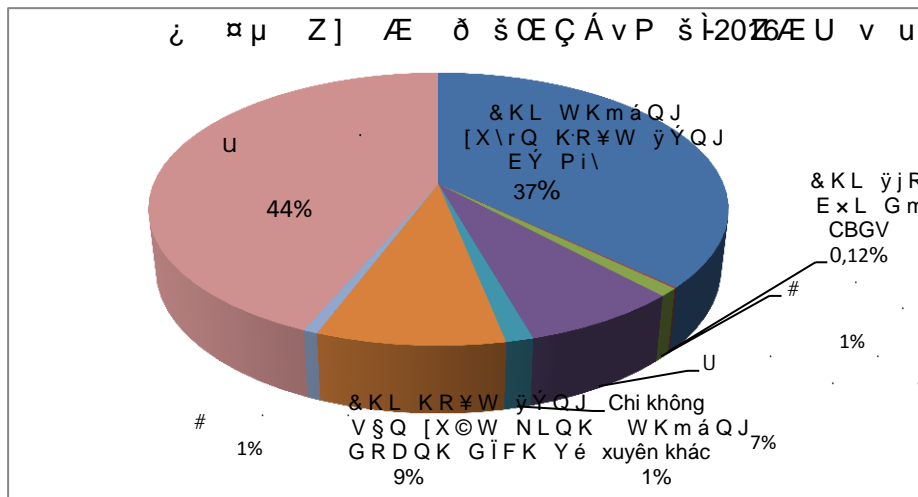
Năm học 2014-2015

Trường	Số công trình KH công bố từ kết quả đề tài nc					Số hợp đồng CGC N từ kết quả nc	Tỷ lệ chi cho NCKH H/ tổng chi (%)	Tỷ lệ thu từ NCKH & CGCN trên tổng thu (%)
	Phát minh sáng chế	Số hợp đồng CGC N	Bài đăng tron g nướ c	Bài đăng quốc tế thuộc hệ thống ISI & scopus	Bài đăng Hội thảo quốc tế			
IUH	1	57	115	68	75	2	2	1,34
HUFI	0	0	4			1	0,59	0.74
EPU			33				0.38	1,64
HICT								

Năm học 2015-2016

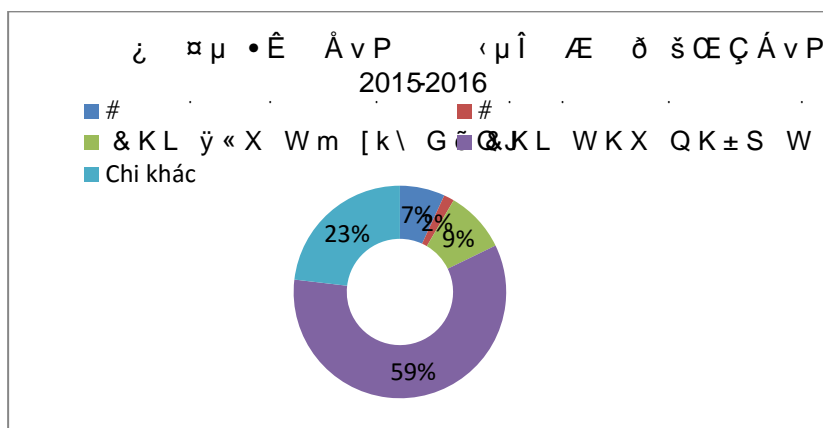
Trường	Số công trình KH công bố từ kết quả đề tài nc					Số hợp đồng CGC	Tỷ lệ chi cho NCKH	Tỷ lệ thu từ NCKH &
	Phát	Số	Bài	Bài đăng	Bài			

⁸ Nguồn số liệu: Báo cáo một năm thực hiện tự chủ của các trường, tháng 9/2016

Biểu số 2- Cơ cấu chi của 4 trường tự chủ năm học 2015-2016¹²

Nếu trong năm học 2014-2015, chi thường xuyên hoạt động bộ máy của 4 trường chiếm khoảng 42% thì sau khi được tự chủ về tổ chức, bộ máy hoạt động, biên chế và tài chính, tỷ lệ chi thường xuyên cho hoạt động bộ máy của các trường giảm xuống 5%, do đó tỷ lệ trích lập các quỹ tăng lên từ 40% năm 2014-2015 lên 44% năm học 2015-2016. Ngoài lý do giảm chi bộ máy trong khi nguồn thu học phí tăng lên, tỷ lệ trích lập quỹ tăng còn do nguyên nhân các trường được sử dụng tiền lãi ngân hàng để lập quỹ học bổng cho sinh viên. Ngoài ra, một dấu hiệu nữa, tuy nhỏ nhưng đã thể hiện sự chuyển biến tích cực trong cơ cấu chi là tỷ lệ chi cho nghiên cứu khoa học đã tăng từ 0,2% lên gần 1% trong năm qua. Trong số 4 trường, HICT là trường có sự gia tăng đột biến về chi cho nghiên cứu khoa học với tỷ lệ 2%. Ở Nhật, tỷ lệ này được chia theo các loại hình nghiên cứu, theo đó, tỷ lệ % kinh phí năm 2005 cho nghiên cứu cơ bản, nghiên cứu ứng dụng và nghiên cứu phát triển của các trường đào tạo đại học và cao học trên tổng chi tương ứng là: 55,1%; 35,8%; 9,1%.¹³ Ví dụ trên cho thấy tỷ lệ chi này của các trường cần được tiếp tục cải thiện trong các năm tới.

Biểu số 3- Cơ cấu sử dụng các quỹ của 4 trường tự chủ năm học 2015-2016¹⁴

¹² Nguồn số liệu: Báo cáo một năm thực hiện tự chủ của các trường, tháng 9/2016

¹³ Tổ chức và quản lý đề tài nghiên cứu khoa học ở Nhật- Hồ Tú Bảo, Viện Khoa học và Công nghệ Việt Nam, website: <http://www.jaist.ac.jp>, truy cập ngày 02/2/2016

¹⁴ Nguồn số liệu: Báo cáo một năm thực hiện tự chủ của các trường, tháng 9/2016

Về việc sử dụng các quỹ, năm học 2015-2016, có sự thay đổi rõ rệt về chi hỗ trợ sinh viên, tăng từ hơn 1% lên gần 7% với việc hỗ trợ các sinh viên nghèo vượt khó, học bổng cho sinh viên học giỏi, sinh viên có hoàn cảnh đặc biệt (khuyết tật, mồ côi...) và chi bù đắp chênh lệch giữa số miễn giảm học phí ngân sách cấp bù và mức chi (học phí) của trường. Thu nhập tăng thêm đã được điều chỉnh tăng theo Quy chế chi tiêu nội bộ, tỷ lệ chi thu nhập tăng thêm trong cơ cấu chi từ các quỹ tăng khoảng 12% so với năm trước, tính trên tổng quỹ của tất cả các trường.

Như vậy, việc chuyển dịch cơ cấu thu, chi của các trường năm qua thể hiện hướng đi tích cực của quản lý tài chính tự chủ theo đúng mục tiêu nâng cao hiệu quả sử dụng nguồn lực đảm bảo chất lượng đào tạo.

1. 4. Đầu tư xây dựng cơ sở vật chất, trang thiết bị

Với quyền tự chủ, các trường được tự cân đối nguồn thu và huy động từ các nguồn hợp pháp khác để tự quyết định các dự án đầu tư, mua sắm, sửa chữa nhằm mục tiêu nâng cao chất lượng đào tạo và theo mô hình các trường đại học tiên tiến trên thế giới. Trong năm học 2015-2016, từ nguồn thu hợp pháp, tổng số chi của các trường cho nhiệm vụ này tăng khoảng 60% so với năm trước nhưng từ quỹ phát triển hoạt động sự nghiệp, tổng số chi cho nhiệm vụ này của các trường giảm đi dẫn tới tỷ lệ chi không tăng so với năm trước. Lý do vì IUH đang tích lũy vốn cho dự án xây dựng cơ sở mới tại quận 12 nên gần như không có số chi trong năm dẫn tới tổng số chi xây dựng, mua sắm của cả 4 trường giảm đi đáng kể.

Đối với các trường tự chủ phải tự đảm bảo chi thường xuyên và chi đầu tư, Chính phủ tạo điều kiện bố trí vốn vay ưu đãi từ các tổ chức quốc tế cho trường để đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị hiện đại, làm cơ sở ban đầu cho việc thực hiện tự chủ được thuận lợi. Năm 2016, IUH được tham gia vào dự án đầu tư của Ngân hàng Thế giới với dự kiến được khoản vay ưu đãi 45 triệu USD. Dự án đang trong quá trình thẩm định. Đối với các trường còn lại, Bộ vẫn tích cực tìm kiếm các nguồn hỗ trợ bằng vốn hoặc kỹ thuật.

1. 5. Giám sát nội bộ và tự chịu trách nhiệm

Theo hướng dẫn của Bộ, các trường đã và đang xây dựng quy chế giám sát nội bộ, chống lạm dụng quyền tự chủ; quy định trách nhiệm công khai và giải trình với xã hội, với các bên liên quan về hoạt động và kết quả hoạt động của Trường. Đề nâng cao vai trò giám sát nội bộ, IUH đã thành lập Phòng Thanh tra- Pháp chế.

Tóm lại, sau một năm thực hiện tự chủ, với một số các kết quả đạt được trên các mặt: đào tạo, nghiên cứu khoa học, tổ chức bộ máy, nhân sự, tài chính, đầu tư xây dựng, giám sát nội bộ và chịu trách nhiệm, các trường đang thể hiện những dấu hiệu chuyển biến tích cực theo đúng mục tiêu đổi mới là nhằm nâng cao chất lượng đào tạo và hiệu quả sử dụng nguồn lực.

2. Khó khăn, vướng mắc

Bên cạnh các kết quả đạt được, việc thí điểm cơ chế tự chủ năm vừa qua của các trường cũng bộc lộ một số vướng mắc, khó khăn.

7Kq QK-W đến nay, ngoài Nghị quyết 77 và Nghị định 16/NĐ-CP của Chính phủ thì các văn bản hướng dẫn chi tiết hoặc quy định có liên quan khác chưa được chỉnh sửa, ban hành kịp thời, thống nhất, đồng bộ trong việc giao quyền tự chủ. Điều này khiến các trường thì lúng túng khi các quy định hiện hành đang giới hạn quyền tự chủ và chính các cơ quan quản lý nhà nước cũng vướng mắc khi kiểm tra, giám sát. Ví dụ:

- Chưa có văn bản quy định phân cấp và thẩm quyền chi tiết, rõ ràng đối với đơn vị tự chủ trong đầu tư, mua sắm tài sản. Các trường e ngại rằng việc họ tự ra quyết định vẫn là ngược với các quy định hiện hành và sẽ gặp khó khăn khi giải trình với các cơ quan kiểm tra, kiểm toán...;

- Trường được chủ động xác định chỉ tiêu tuyển sinh và chủ động thu học phí để trang trải tất cả chi phí nhưng Thông tư số 32/2015/TT-BGDĐT ngày 16/12/2015 của Bộ Giáo dục và Đào tạo quy định về việc xác định chỉ tiêu tuyển sinh đối với các cơ sở giáo dục đại học có hiệu lực thi hành kể từ ngày 1/2/2016 lại giới hạn chặt về quy mô học sinh có thể dẫn tới giảm nguồn thu học phí là nguồn chính để cân đối thu-chi;

- Các trường vẫn chưa được giao vốn và tài sản để chủ động trong liên doanh liên kết, hoặc thế chấp vay vốn;

- Các trường gặp vướng mắc với thủ tục miễn thuế đất tại địa phương do văn bản chỉ quy định miễn thuế cho các đơn vị xã hội hóa (Nghị định 69/2008/NĐ-Cp ngày 30/5/2008 của Chính phủ về chính sách khuyến khích xã hội hóa trong lĩnh vực giáo dục, dạy nghề) chứ chưa quy định cho đơn vị tự chủ.

7Kq KDL mặc dù đã được hỗ trợ từ Chính phủ trong việc vay vốn ODA, nhu cầu vốn đầu tư nâng cấp cơ sở vật chất, trang thiết bị, điều kiện học tập, giảng dạy, nghiên cứu khoa học... của các trường rất lớn, cần nguồn kinh phí hỗ trợ.

7Kq ba, hệ thống văn bản quản lý, quy chế hoạt động trường phải sửa đổi nhiều, phương thức quản lý giáo dục tiên tiến chưa được áp dụng nhiều trong các cơ sở đào tạo công lập ở Việt Nam để các trường học hỏi, rút kinh nghiệm, trong khi, bản thân các trường còn hạn chế về trình độ và nhận thức của đội ngũ quản lý và cán bộ nhân viên.

3. Một số giải pháp và kiến nghị

Năm học 2016-2017 là năm thứ hai thực hiện đề án thí điểm đổi mới cơ chế hoạt động của các trường theo hướng tự chủ. Trên cơ sở kết quả đạt được của năm học vừa qua, các trường tiếp tục thực hiện mục tiêu tự chủ với một số nội dung được gợi ý là **nhì 01 vnk 010** ch cho năm 2016-2017 của các trường tự chủ là:

- Tiếp tục hoàn thiện khung pháp lý và áp dụng các phương thức quản lý tiên tiến;

